

Sygn. akt III SK 50/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Zbigniew Korzeniowski
SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa I. W.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
z udziałem F. K. T. i wspólnicy spółki jawnej w C. i innych,
o ochronę konkurencji i nałożenie kary pieniężnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 22 maja 2014 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 19 grudnia 2012 r.

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 19 grudnia 2012 r., rozpoznając apelację powoda I. W., prowadzącego działalność gospodarczą jako S. P. C. I. W. w K.

(powód), zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 6 września 2011 r., w ten sposób, że uchylił decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Prezes Urzędu) z 31 grudnia 2008 r., ...114/2008 w zakresie punktu l b) 2, l d) 5 oraz l e) 4. Decyzją tą Prezes Urzędu uznał za praktykę ograniczającą konkurencję zawarcie przez Z. Ch. H. S.A. w C. z 16 przedsiębiorcami niedozwolonego porozumienia ograniczającego konkurencję na rynku krajowym sprzedaży hurtowej farb, lakierów i wyrobów pomocniczych polegającego na bezpośrednim ustaleniu cen sprzedaży towarów poprzez ustalenie cen sprzedaży wyrobów ZCh H. S.A. przez członków sieci dystrybucji, co naruszało art. 6 ust. 1 pkt 1 uokik. Porozumienie to ustalało minimalną marżę od ceny zakupu wyrobów ZCh H. S.A., która w przypadku odbiorców hurtowych i sieci detalicznych wynosiła 2%, a w przypadku odbiorców detalicznych 5%. W dniu 3 sierpnia 2004 r. ZCh H. S.A. wystawiły powodowi ostatnią fakturę za zakupione przez niego produkty. W dniu 10 kwietnia 2006 r. wypowiedziano umowę stanowiącą podstawę porozumienia. Postępowanie antymonopolowe wszczęto 18 grudnia 2007 r.

Uchylając decyzję Prezesa Urzędu w opisanym powyżej części Sąd Apelacyjny uwzględnił zarzut naruszenia art. 93 uokik. Dla zastosowania tego przepisu kluczowe znaczenie ma ustalenie, w którym momencie dochodzi do zaprzestania stosowania praktyki ograniczającej konkurencję. Sąd Okręgowy przyjął, że jest nią chwila wypowiedzenia umowy kwalifikowanej jako porozumienie ograniczające konkurencję. Zdaniem Sądu Apelacyjnego zaprzestanie stosowania praktyki polegającej na naruszeniu art. 6 ust. 1 pkt 1 uokik ma miejsce wtedy, gdy strony faktycznie zaprzestały realizacji porozumienia. Termin wszczęcia postępowania rozpoczyna bieg od końca roku, w którym zaprzestano stosowania antykonkurencyjnej umowy. Z samego sformułowania „zaprzestano stosowania” wynika, że chodzi o zaprzestanie działania, a więc faktycznego wykonywania porozumienia, a nie o formalne istnienie porozumienia. Dla zakończenia stosowania porozumienia nie jest potrzebne wyraźne, zgłoszone w sposób formalny, odstąpienie od porozumienia. W przeciwnym razie mogłoby dojść do sytuacji, w której skutkiem wypowiedzenia umowy porozumienie zostałoby już zakończone w rozumieniu art. 93 uokik, mimo iż faktycznie byłoby nadal realizowane. Sąd Apelacyjny odwołał się do wyroku Sądu Najwyższego z 2 lipca

2009 r., III SK 10/09, zgodnie z którym zaniechanie stosowania praktyki to rzeczywiste zaprzestanie zachowania. W przypadku umów, które jedynie określają zasady współpracy, jak w niniejszej sprawie, często dochodzi do zaniechania współpracy bez formalnego wypowiedzenia umowy, albowiem strony nie są zobowiązane do konkretnych zachowań.

W ocenie Sądu drugiej instancji art. 93 uokik miał na celu zharmonizowanie ochrony przed praktykami ograniczającymi konkurencję na rynku z zasadą pewności obrotu. Sąd Okręgowy oparł się w swej argumentacji na wyroku TS z 7 stycznia 2004 r. w sprawie C-204/00 *Aarlborg Portland*, wywodząc, że nie doszło do upływu terminu z art. 93 uokik, ponieważ zgodnie ze stanowiskiem TSUE tylko jasny i konkretny przekaz odnośnie zaprzestania udziału w porozumieniu świadczy o zaniechaniu praktyki ograniczającej konkurencję, a za taki przekaz można uznać tylko wypowiedzenie umowy. W ocenie Sądu drugiej instancji wymóg jasnego i konkretnego przekazu ma charakter czysto oceny i nie wynika z żadnych przepisów. Zaprzestanie jakiegokolwiek współpracy gospodarczej pomiędzy stronami porozumienia w sposób wystarczający konkretyzuje wolę stron.

Prezes Urzędu zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie art. 93 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 uokik poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie poprzez przyjęcie, że rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia z art. 93 uokik, w przypadku gdy dowodem zawarcia porozumienia jest zawarcie umowy, nie wymaga wyraźnego oświadczenia przedsiębiorcy, a w szczególności wypowiedzenia umowy oraz naruszenie art. 479(31a) § 3 k.p.c. poprzez uchylenie decyzji Prezesa Urzędu w sytuacji braku przesłanek do wydania wyroku uchylającego decyzję RKT-114/2008. Prezes Urzędu wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania; ewentualnie uchylenie wyroku i oddalenie apelacji powoda w całości.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o oddalenie skargi i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna Prezesa Urzędu nie ma uzasadnionych podstaw.

W pierwszej kolejności należy wyjaśnić, że oczywiście nieuzasadniony jest zarzut naruszenia art. 479(31a) § 3 k.p.c. poprzez uchylene decyzji Prezesa Urzędu, w sytuacji, gdy takie rozstrzygnięcie było konsekwencją wykładni i zastosowania przez Sąd Apelacyjny przepisów prawa materialnego do ustalonego w sprawie stanu faktycznego, zaś treść rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji pokrywa się z motywami leżącymi u jego podstaw.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) zakazane są porozumienia, których celem lub skutkiem jest wyeliminowanie, ograniczenie lub naruszenie w inny sposób konkurencji na rynku właściwym, polegające m.in. na: ustalaniu, bezpośrednio lub pośrednio, cen i innych warunków zakupu lub sprzedaży towarów. Stosownie natomiast do art. 93 tej ustawy - nie wszczyna się postępowania w sprawie stosowania praktyk ograniczających konkurencję, jeżeli od końca roku, w którym zaprzestano ich stosowania, upłynął rok.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 93 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 uokik należy podkreślić, że jak już wyjaśniono w orzecznictwie i piśmiennictwie, określony w art. 93 uokik termin wszczęcia postępowania antymonopolowego przez Prezesa Urzędu (tzw. przedawnienie antymonopolowe), którego upływ skutkuje wygaśnięciem kompetencji organu ochrony konkurencji do wszczęcia postępowania antymonopolowego, pełni rolę stabilizującą w obrocie gospodarczym. Przepis art. 93 uokik konkretyzuje także przesłankę interesu publicznego z art. 1 uokik: ustawodawca przyznając Prezesowi Urzędu daleko idące uznanie co do konieczności podjęcia interwencji wobec zachowań określonego przedsiębiorcy (przedsiębiorców) rozstrzygnął jednocześnie w art. 93 uokik, że w interesie publicznym nie jest podejmowanie przez organ ochrony konkurencji interwencji wówczas, gdy od momentu zaprzestania naruszania konkurencji przez przedsiębiorcę (przedsiębiorców) upłynął określony w tym przepisie czas.

Jak zaś wyjaśniono w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 20 lutego 2014 r., III SK 26/13 wygaśnięcie kompetencji Prezesa Urzędu do wszczynania postępowania w sprawie praktyk ograniczających konkurencję zostało połączone przez prawodawcę z upływem okresu czasu liczonego od zaprzestania stosowania

praktyki. W przypadku porozumień ograniczających konkurencję ze względu na cel, do których należą porozumienia z art. 6 ust. 1 pkt 1 uokik, zasadniczo sama treść porozumienia, wsparta oceną kontekstu gospodarczo-prawnego porozumienia, przesądza o ograniczeniu konkurencji już wskutek samego zawarcia porozumienia.

Dla art. 93 uokik znaczenie ma jednak tylko, czy zaprzestano stosowania porozumienia. W ocenie Sądu Najwyższego nawet porozumienie, którego celem jest ograniczenie konkurencji, jest stosowane wówczas, gdy jego strony zachowują się w sposób odpowiadający poczynionym ustaleniom (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2014 r., III SK 26/13). Trwanie porozumienia, przy braku dowodów wskazujących na koordynację rynkową zachowań uczestników porozumienia bądź pozwalających na domniemanie takiej koordynacji za sprawą zmniejszenia poziomu niepewności co do zachowań innych uczestników porozumienia (w zakresie dotyczącym jego treści), nie przesądza, że porozumienie jest stosowane w rozumieniu art. 93 uokik. Jest to konsekwencją wspomnianego wcześniej rozróżnienia między samym ograniczeniem konkurencji (do którego w niektórych przypadkach wystarczy porozumienie się co do koordynacji zachowań) a stosowaniem praktyki ograniczającej konkurencję.

W sytuacji, gdy jeden z uczestników zaprzestaje wykonywania porozumienia, nie niweczy to całego porozumienia, ale w stosunku do tego uczestnika zakazanej praktyki rozpoczyna bieg termin z art. 93 uokik. Nie ma przy tym znaczenia, czy taki przedsiębiorca złożył odpowiednie oświadczenie innym uczestnikom porozumienia, aczkolwiek złożenie takiego oświadczenia ułatwia dowód zaprzestania stosowania praktyki.

Z uzasadnienia Sądu pierwszej instancji wynika, że również przed terminem ostatniego zakupu od zakładu H. powód nie przestrzegał zasad antykonkurencyjnej umowy, sprzedając towar po niższych cenach niż ustalono w umowie z zakładami H.

Stosownie do art. 101a Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (poprzednio art. 81 Traktatu WE) niezgodne z rynkiem wewnętrznym i zakazane są: wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą mieć wpływ na handel między Państwami Członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie,

ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz rynku wewnętrznego, a w szczególności te, które polegają na ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen zakupu lub sprzedaży albo innych warunków transakcji.

Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawie C-204/00 P wyraził – przytoczony przez Sąd pierwszej instancji - pogląd, że jeżeli przedsiębiorstwo milcząco popiera inicjatywę, która ze względu na swój antykonkurencyjny charakter jest niezgodna z prawem, nie dystansując się publicznie od jej treści lub nie zawiadamiając o niej organów administracyjnych, to skutecznie zachęca do kontynuowania naruszeń i utrudnia jego wykrycie. Ten współudział stanowi bierny sposób uczestnictwa w naruszeniu, tym samym może on być podstawą uznania odpowiedzialności tego przedsiębiorstwa. Co więcej, okoliczność, że przedsiębiorstwo nie stosuje w praktyce uzgodnień zapadłych podczas spotkania, które miało cel niezgodny z zasadami konkurencji, nie może zwolnić go od odpowiedzialności za udział w kartelu, chyba że zdystansowało się ono publicznie od uzgodnień zapadłych w ramach kartelu.

Nie kwestionując tych konstatacji należy zwrócić uwagę, że unijne orzeczenia zapadają na ogół w odmiennych stanach faktycznych. Wyrok Sądu (dawniej: Sądu Pierwszej Instancji) z dnia 6 lutego 2014 r. w sprawie T-27/10 zwraca uwagę, że skoro zakaz udziału w praktykach i porozumieniach antykonkurencyjnych oraz kary, jakie mogą ponieść sprawcy naruszenia, są znane, to jest normalne, że działania wiążące się z tymi praktykami i porozumieniami podejmowane są potajemnie, że spotkania odbywają się w tajemnicy, najczęściej w państwie trzecim, zaś związana z tym dokumentacja jest ograniczona do minimum (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 55). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przestrzeganie rozsądnego terminu w postępowaniach administracyjnych z zakresu polityki konkurencji stanowi ogólną zasadę prawa, której poszanowanie zapewniają sądy Unii, zaś zasada ta, inspirowana art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, została ustanowiona w art. 41 Karty praw podstawowych.

Odnosząc te rozważania do realiów niniejszej sprawy – należy stwierdzić, że zawierane przez przedsiębiorstwo H. umowy z kontrahentami nie miały charakteru tajnego, natomiast ceny zakupionych przez odwołującego się towarów – dostępne były powszechnie w jego magazynach. W tych okolicznościach zaniechanie dalszych zakupów u organizatora działań antykonkurencyjnych i odstąpienie od przestrzegania uzgodnionych cen towarów – mogło być zinterpretowane przez Sąd Apelacyjny jako „zdystansowanie się publicznie od uzgodnień zapadłych w ramach porozumienia cenowego” i stosowania praktyk ograniczających konkurencję w rozumieniu art. 93 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., należało orzec jak w sentencji wyroku.